

Jordbruksverkets genomförandeplan för att nå miljömålen

Inledning

Regeringen har gett Jordbruksverket i uppdrag att analysera vilka miljö kvalitetsmål och delar av generationsmålet som är relevanta för den egna verksamheten och att inom ramen för ordinarie planeringsprocesser upprätta en plan med åtgärder för genomförande av det instruktionsenliga uppdraget. Åtgärdsplanen ska utgå från den inledande analysen och integreras i de ordinarie planeringsprocesserna och kan ses över vid behov. Genomförandeplanen ska omfatta fyra år, 2016-2019, och hur arbetet fortskrider ska återrapporteras i myndighetens årsredovisning 2017-2020.

Jordbruksverket redovisade den inledande analysen till regeringen den 1 mars 2016. Analyserna visade att Jordbruksverkets verksamhet påverkar ett stort antal miljö kvalitetsmål samt sex av generationsmålet sju strecksatser (tabell 1).

Tabell 1. Jordbruksverkets verksamhet i relation till generationsmålet

Generationsmålet s strecksatser	Relevans för Jordbruksverkets verksamhet XX hög relevans, X mindre relevans	Exempel på Jordbruksverkets verksamhet i relation till generationsmålet
Ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad.	XX	Hållbar användning av växtskyddsmedel och växtnäring; Jordbruk i hela landet; Bevara biologisk mångfald, naturtyper och ekosystemtjänster.
Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart.	XX	Bevara biologisk mångfald, naturtyper, ekosystemtjänster och kulturmiljöer.
Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas.	XX	Hållbar användning av växtskyddsmedel; Förebyggande hälsoarbete inom djurhållningen vilket innebär minskad antibiotikaanvändning; Jordbruk i hela landet.

Kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen.	XX	Hållbar användning av växtnäring och växtskyddsmedel; Minskat matsvinn; Ekologisk produktion; God djurhälsa.
En god hushållning sker med naturresurserna.	XX	Bevara jordbruksmark och dess produktionsförmåga; Ekologisk produktion.
Andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön.	XX	Bioenergi; Energieffektivisering.
Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.	X	Minskat matsvinn; Hållbara konsumtionsmönster; Förebyggande hälsoarbete inom djurhållningen vilket innebär minskad antibiotikaanvändning; Förhindra handel med hotade arter (CITES); Retursystemet för pantflaskor.

För vissa av miljö kvalitetsmålen är kopplingen till vår verksamhet speciellt tydlig. Dessa är *Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö, Ingen övergödning, Myllrande våtmarker* och *Ett rikt odlingslandskap*.

Då vår verksamhet påverkar många av miljö kvalitetsmålen är det viktigt att identifiera och förstärka verksamheter som skapar synergier mellan ett livskraftigt och hållbart jordbruk och miljömålen. Det centrala blir då att hitta nivåer där bägge aspekterna beaktas och ingen del glöms bort.

Genomförandeplan 2016-2019

Enligt uppdraget ska genomförandeplanen omfatta åtgärder för 2016-2019. Nedan beskriver Jordbruksverket vilka konkreta åtgärder som vi avser att genomföra främst under perioden 2016-2017. Innan fler åtgärder föreslås för 2018 och 2019 behöver utfallet av de åtgärder vi genomför t.o.m. 2017 analyseras. Vår inriktning för perioden efter 2018-2019 är att vi fortsatt ska arbeta inom samma temaområden som de som pekas ut för 2016-2017, nämligen klimat, växtskydd, natur- och kultur och landskap, vattenförvaltning och resurshushållning. Vi kommer även fortsätta att utveckla det interna miljöarbetet. Genomförandeplanen kommer därför att uppdateras med åtgärder för perioden 2018-2019 när dessa har beslutats.

Val av konkreta åtgärder

Jordbruksverket har i olika sammanhang analyserat vilka utmaningarna är för de miljö kvalitetsmål som berör eller berörs av vår verksamhet. Främst gäller detta för *Ett rikt odlingslandskap*. Resultaten har bl.a. presenterats i de senaste fördjupade utvärderingarna av miljömålen, Miljömålsrådets betänkanden om hållbar markanvändning (SOU 2014:50) och Långsiktig markanvändning (SOU 2013:48). Internationella åtaganden och nationell forskning är andra källor för att identifiera angelägna åtgärder som behövs för att nå miljömålen. Andra målansvariga myndigheter har analyserat vilka åtgärder som krävs för att nå längre i måluppfyllelse inom deras mål. Tillsammans utgör dessa källor underlag för val av de åtgärder som Jordbruksverket valt att genomföra. Val av åtgärder i genomförandeplanen begränsas dock av att de ska rymmas inom befintlig budget.

Sammantaget visar analyserna att det finns behov av insatser för att förbättra situationen för odlingslandskapets biologiska mångfald och kulturmiljöer, insatser för att minska jordbrukets klimatpåverkan, få till stånd en hållbar vattenförvaltning, minskat växtnäringsläckage och för att säkerställa ett hållbart växtskydd.

En grundläggande förutsättning för att nå flera av de gröna miljömålen är dock att det fortsatt finns jordbruk i hela landet. Utan ett aktivt jordbruk riskerar landskapet att växa igen och grundförutsättningarna för att bevara biologisk mångfald och kulturmiljöer försvinner. Brukandet är i många fall en lönsamhetsfråga som Jordbruksverket har begränsade möjligheter att påverka. Att skapa goda förutsättningar för svenskt jordbruk och se till att förutsättningarna inte är sämre än i jämförbara länder är dock ett sätt att förbättra situationen för det nationella jordbruket. Här arbetar Jordbruksverket med insatser för att stärka jordbrukets konkurrenskraft. Det arbetet ingår inte i vår genomförandeplan.

Naturvårdsverkets vägledning i uppdraget poängterar att genomförandeplanen ska innehålla konkreta åtgärder som myndigheten ska genomföra. En detaljerad lista över konkreta åtgärder för 2016 och 2017 presenteras därför nedan. När det gäller perioden 2018 till 2019 finns inga nya konkreta åtgärder planerade och vi kan därför endast visa på den fortsatta inriktningen för vårt arbete (se nedan).

Jordbruksverkets åtgärder 2016 och 2017 avseende det indirekta miljöarbetet

Utifrån genomförda analyser om vad som behöver genomföras för att kunna nå miljömålen kommer vi att genomföra nedanstående åtgärder. En översikt över åtgärderna samt en tidsplan för deras genomförande redovisas i bilaga 1. För en detaljerad genomgång av åtgärderna hänvisas till Miljömålsrådets åtgärdslista på Miljömålsportalen <http://www.miljomal.se/sv/Vem-gor-vad/Miljomalsradet/>

Ämnesvis presentation av åtgärder

Tillsynsvägledning

Jordbruksverket avser att utöka sin tillsynsvägledning inom följande områden: Underhåll av markavvattningsanläggningar, föreskrifter om växtnäringsförluster från jordbruket, IED-direktivet och BAT-slutsatser, föreskriften om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket och om reglerna för spridning av växtskyddsmedel.

Tidsplan för genomförande: 2016-2017

Klimat

Klimatomställning, minskade utsläpp och övergång till förnybar energi hör till regeringens prioriterade frågor. Målen till 2020 är bland annat att klimatutsläppen ska minska med 40 procent och energianvändningen ska vara 20 procent effektivare. Målet att minst 50 procent av energianvändningen ska bestå av förnybar energi är uppnått. Frågor kring omställning av energianvändningen, energieffektivisering och nyttjande av förnybar energi är centrala uppgifter för flera av Miljömålsrådets myndigheter. Bioenergi från jordbruksmark är ett område där jordbruket har

möjlighet att bidra till klimatomställning. Jordbruksverket bedömer att det finns behov av konkreta åtgärder men också av information.

Möjligheter och hinder för bioenergiproduktion inom svenskt jord- och skogsbruk

SKOGSSTYRELSEN I SAMVERKAN MED ENERGIMYNDIGHETEN, JORDBRUKSVERKET,
NATURVÅRDSVERKET OCH LÄNSSTYRELSENA

Samverkande myndigheter ska ta fram ett kunskapsunderlag som visar potentialen för biomassaproduktion från jordbruksmark och skogsmark liksom vissa marginalmarker och identifiera hinder och möjligheter för tillgängliga resurserna att komma till användning. Underlaget ska behandla hur olika miljörisiker kan undvikas. Rapporten publiceras både på svenska och engelska så att den kan bidra till fortsatt kunskapsupbyggnad kring bioenergi i både Sverige och inom EU.

Tidsplan för genomförande: Klart hösten 2016.

Utveckling av rådgivningsverktyget VERA

Jordbruksverket kommer inom ramen för samarbetsprojektet Greppa Näringen vidareutveckla klimat- och energiberäkningsverktygen i Greppa Näringens beräkningsverktyg VERA som används i Greppa Näringens rådgivning Klimatkollen och Energikollen. Prioriterade områden; Allokering av klimatutsläpp, vidareutveckling nyckeltal, resultatrapport, grunddata och rådgivningsbrev i Klimatkollen samt vidareutveckling energikartläggning, resultatrapport och grunddata i energikartläggning.

Tidsplan för genomförande: 2016-2017

Utveckling av rådgivningsunderlag inom klimat och energi i Greppa Näringen

Jordbruksverket kommer inom ramen för samarbetsprojektet Greppa Näringen göra en behovsanalys av underlag inom klimat- och energi i Greppa Näringens utöver Klimatkollen och Energikollen på Greppa näringens webb för rådgivare. Vi ska sedan utveckla prioriterade underlag på tema klimat och energi som rådgivare kan använda vid rådgivningsbesök för att stärka koppling klimat och energi i Greppas rådgivning totalt sett. Rådgivarna ska ha ett bättre underlag för att uttala sig om nytta med olika åtgärder och risker för växthusgasförluster i jordbruksdriften. Vi kommer även undersöka möjligheten att få fram klimatavtryck för fler insatsvaror och samla in energidata för energianvändare och energieffektiviseringsåtgärder i jordbruket. Sådan data kan sedan användas ibland annat beräkningsverktyget VERA och göra klimat- och energikartläggningar enklare.

Tidsplan för genomförande: 2016-2017

Utredning: Hållbar mat?

Jordbruksverket avser att genomföra en utredning om hållbar mat och ett projekt med informationsinsatser om hållbar mat riktade till unga konsumenter och skolelever. Arbetet består av två delar: en intern utredning kring begreppet hållbar mat och ett kommunikationsprojekt som riktas

till externa aktörer. Syftet är att utredningen ska fungera som ett basdokument i arbetet kring profilområdet hållbar mat.

Tidsplan för genomförande: 2016-2017

Åtgärder för att minska svinnet av frukt, grönt o spannmål

Jordbruksverket ska arbeta vidare med ett pågående nordiskt projekt om svinnet i primärproduktionen. Ett minskat svinn är önskvärt ur ett klimatperspektiv, men även ur ett livsmedelssäkerhetsperspektiv och ekonomiskt perspektiv. Inom denna åtgärd kommer vi att kommunicera resultaten från det nordiska projektet i både nationella och internationella sammanhang.

Tidsplan för genomförande: 2016

En satsning på en övergång till fossilfritt lantbruk

Jordbruksverket avser att sprida information om möjligheten till en övergång till ett fossilfritt jordbruk framförallt gällande mobila arbetsmaskiner. På senare år har det gjorts flera praktiska försök för att ställa om lantbrukets arbetsmaskiner till fossilfria drivmedel. Biogas, RME, HVO och el är alternativ som är på frammarsch. Ett sätt att komma ett steg vidare i omställningen är ett seminarium där man samlar resultaten från pågående och avslutade projekt. Målgrupp för seminariet är rådgivare, maskinanvändare men även beslutsfattare. Detta ska leda till ökad spridning av befintlig kunskap för att bidra till jordbrukets omställning till fossilfrihet.

Tidsplan för genomförande: Ett seminarium ska genomföras under 2016.

Växtskydd

En giftfri vardag är ett annat av regeringens prioriterade områden. Försiktighetsprincipen, utbyte av farliga ämnen och principen att förorenaren betalar är utgångspunkter för det svenska kemikaliarbetet. Farliga ämnen ska fasas ur kretsloppen. Frågor rörande farliga ämnen och kretslopp är centrala uppgifter för flera av Miljömålsrådets myndigheter. Flera regeringsuppdrag och utredningar knyter an till rådets åtgärder som till exempel kommunnätverket för Giftfri vardag, screening av förekomst av miljögifter i yt- och grundvatten samt Formas uppdrag om växtskyddsforskning.

Åtgärder för alternativ till kemisk bekämpning av växtskadegörare

KEMIKALIEINSPEKTIONEN I SAMVERKAN MED JORDBRUKSVERKET, NATURVÅRDSVERKET OCH FORMAS

Kemikalieinspektionen och Jordbruksverket har i olika sammanhang lyft behovet av ökade satsningar för att möta de utmaningar som vi står inför rörande hållbart växtskydd. Tillgången på kemiskt växtskydd minskar kontinuerligt. Sverige behöver därför ha beredskap med alternativa behandlingsmetoder till kemisk bekämpning av växtskadegörare inför pågående och kommande

förändringar, inte bara för att kunna närma oss miljökvalitetsmålen utan även för att skapa konkurrensfördelar för svensk produktion. Detta lyfts även fram i Formas delrapport från ett regeringsuppdrag kring växtskyddsforskning som kom nyligen.

Tidsplan för genomförande: Arbetet kan starta under 2016.

Underlätta godkännandet av låggiftiga medel

En viktig del i arbetet för att nå målen med Giftfri miljö, är att låggiftiga växtskyddsmedel t.ex. såpor och oljor (så kallade allmänkemikalier och ämnen med låg risk) kan användas i större omfattning inom odlingen. Jordbruksverket avser att tillsammans med Kemikalieinspektionen fortsätta arbeta för att växtskyddsmedel med låg risk kan godkännas i Sverige. Vi kommer att genomföra åtgärden genom dialog med Keml och genom att följa frågan på EU-nivå m.m.

Tidsplan för genomförande: 2016- framåt

Åtgärder i handlingsplanen om hållbar användning av växtskyddsmedel

Handlingsplanen beskriver alla punkterna i direktivet om hållbar användning av bekämpningsmedel och hur de bidrar till att nå de mål som ställts upp för att minska riskerna för hälsa och miljö vid användning av växtskyddsmedel. Jordbruksverket avser att arbeta med utbildning, information och rådgivning för att begränsa användningen av produkter för tillväxtreglering i stråsäd och för att undvika behov av medel för nedvissning.

Tidsplan för genomförande: 2016-2017

Utveckling av olika möjligheter till hjälp för lantbrukarna att uppfylla dokumentationskraven

Jordbruksverket ska utveckla olika möjligheter för lantbrukaren att dokumentera användningen av växtskyddsmedel på gården. Jordbruksverket avser att ta fram en sprutjournal till hjälp för lantbrukaren att uppfylla de dokumentationskrav som finns vad gäller användningen av växtskyddsmedel.

Tidsplan för genomförande: 2016

Öka tillgången till korrekt information om godkända växtskyddsmedel på Jordbruksverkets webbplats

Jordbruksverket avser att säkra tillgången till bättre och stabilare information om godkända växtskyddsmedel på den egna webbplatsen. Åtgärden omfattar information om olika preparat så som doser, godkända grödor etc. Ett led i att förbättra informationen kring växtskyddsmedel, och underlätta för användarna att göra rätt, är att förbättra kopplingarna mellan den information om växtskyddsmedel som Jordbruksverket har på sin webbplats, och den databas som Kemikalieinspektionen har.

Tidsplan för genomförande: 2016

Natur- och kulturmiljöer och landskap

Biologisk mångfald är också ett av regeringens prioriterade områden. Ekosystemtjänster och biologisk mångfald ska säkras bland annat genom att synliggöra och integrera värdet av ekosystemtjänster och biologisk mångfald i politiska och ekonomiska beslut och genom att utveckla en grön infrastruktur i landskapet. Frågor rörande bevarande, brukande och nyttjande av landskap och naturresurser är centrala uppgifter för flera av Miljömålsrådets myndigheter, såväl i sin ordinarie verksamhet som inom ramen för särskilda regeringsuppdrag.

Odlingslandskapets natur- och kulturmiljöer har en negativ utveckling i förhållande till vilka mål som ska uppnås. Det är den utvecklingen som är den främsta orsaken till att Ett rikt odlingslandskap är svårt att nå. Utvecklingen för odlingslandskapets biologiska mångfald är också en starkt bidragande orsak till svårigheten att nå Ett rikt växt- och djurliv. För att förbättra möjligheterna att nå de miljömål som handlar om biologisk mångfald och kulturmiljön kommer Jordbruksverket under 2016 och 2017 att arbeta med följande åtgärder:

Genomför handlingsplaner för grön infrastruktur

NATURVÅRDSVERKET I SAMVERKAN MED LÄNSSTYRELSENA, HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN, JORDBRUKSVERKET, BOVERKET, TRAFIKVERKET, SKOGSSTYRELSEN, RIKSANTIKVARIEÄMBETET OCH SGU

Samverkande myndigheter ska koordinera genomförandet av grön infrastruktur i Sverige genom att stödja utvecklingen av nationella, regionala och lokala handlingsplaner för grön infrastruktur. Handlingsplanerna ska syfta till att optimera och effektivisera insatser så att rätt insats görs på rätt plats i landskapet, så att långsiktigt hållbart nyttjande kan utvecklas, att helhetsperspektiv uppnås och att viktiga ekologiska samband och väsentliga ekosystemtjänster bevaras eller förstärks.

Vägledning till länsstyrelserna om hur de i sitt arbete gentemot kommuner och regionplaneorgan inom ramen för fysisk planering och handlingsplaner för grön infrastruktur kan förbättra hänsynen till ekosystemtjänster är en viktig del. Utgångspunkten för åtgärden är samverkan kring det regeringsuppdrag som Naturvårdsverket har om grön infrastruktur.

Tidsplan för genomförande: Arbetet är påbörjat under 2015 och beräknas pågå till oktober 2017.

Test av verktyg för regional landskapsanalys

TRAFIKVERKET I SAMVERKAN MED NATURVÅRDSVERKET, RIKSANTIKVARIEÄMBETET, JORDBRUKSVERKET, SKOGSSTYRELSEN, BOVERKET, HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN OCH LÄNSSTYRELSE

Påverkan på omgivande landskap är oundviklig vid byggande av ny infrastruktur. Denna påverkan kan bli mer eller mindre negativ och i många fall även positiv. Exempel på positiv påverkan är när en ny anläggning möjliggör åtgärder på äldre anläggningar.

För att kunna hantera landskap i nationella och regionala planer, exempelvis nationell infrastrukturplanering, behövs ett gott underlag och användarvänliga verktyg. Detta dels för att det behövs en gemensam bedömningsgrund dels för att planerandet av flera åtgärder, beroende på sin ringa storlek eller karaktär, inte kan ha en kvalificerad landskapsanalytisk kompetens knuten till sig.

Trafikverket har tagit fram ett verktyg för landskapsanalys och inom projektet ska det testas och utvärderas i skarpt läge samt initiera förbättringar.

Tidsplan för genomförande: 2016-2017

Övergångszoner mellan skogs- och jordbruksmark- sektorsövergripande samarbete för att gynna biologisk mångfald, landskapets gröna infrastruktur och ekosystemtjänster

Förstärkta insatser för att gynna biologisk mångfald behövs. Brynmiljöer är biologiskt rika områden och utgör en sammanhängande enhet som i idealfallet successivt sträcker sig från ett öppet jordbrukslandskap in i ett mer slutet skogslandskap. I dag är många övergångszoner relativt dåligt utvecklade och karaktäriseras av skarpa övergångar mellan det slutna och öppna landskapet. Värdet av övergångszonerna för biologisk mångfald, grön infrastruktur och ekosystemtjänster kan öka genom en riktad skötsel av dessa miljöer. Genom ett mer sektorsövergripande arbete kring främst ekonomiska och informativa styrmedel, men även lagstiftning och tillsynsvägledning, när det gäller brynmiljöer skapas möjligheter till en ökad helhetssyn på landskapet

Tidsplan för genomförande: Arbetet påbörjas 2016 och avslutas 2017.

Samverkansgrupp för infrastrukturens gräsmarker

Jordbruksverket avser att arbeta med och vidareutveckla arbetet inom samverkansgrupp för gräsmarker i infrastrukturmiljöer. Arbetet sker tillsammans med flera andra aktörer som Trafikverket, Svenska kraftnät, Artdatabanken, Vattenfall, Swedavia och forskare (detta är ett förslag ur Miljömålsberedningens betänkande om hållbar markanvändning, SOU 2014:50).

Tidsplan för genomförande: 2016 t.o.m. 2018

Odlingslandskapets betesdjur

Jordbruksverket avser att uppdatera och utveckla modellen (hävdmodellen) över tillgång till betesdjur i odlingslandskapet. Hävdmodell kan identifiera områden där det är eller riskerar bli ett underskott på betesdjur. Uppdatering och utveckling av modellen innebär att vi med större noggrannhet kan följa utvecklingen. Modellen kan användas för att tidigt upptäcka områden där det är risk för brist på betesdjur, vilket i sin tur kan användas som underlag för riktade insatser.

Tidsplan för genomförande: 2016

Översyn av föreskrift om hänsyn till natur- och kulturvärden

Jordbruksverket avser att genomföra en översyn av föreskriften 1999:119 om hänsyn i jordbruket till natur- och kulturvärden.

Tidsplan för genomförande: 2016-2017

Strategi för bevarande av odlingslandskapets biologiska mångfald

Jordbruksverket avser att ta fram en strategi för bevarande av odlingslandskapets biologiska mångfald. Arbetet sker tillsammans med Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet. Strategin kan också ligga till grund för utformningen av kommande landsbygdsprogram.

Tidsplan för genomförande: 2016-2017

Småbiotopsindex

Jordbruksverket avser att ta fram index för biologisk mångfald och småbiotoper med utgångspunkt i NILS-data och regional miljöövervakning. Ett rikt odlingslandskap innehåller flera preciseringar som knyter an till bevarande av småbiotoper. I dagsläget finns ingen möjlighet att på ett samlat sätt följa

tillståndet och utvecklingen för dessa preciseringar. Projektets mål är att ta fram en indikator ur existerande miljöövervakningsdata.

Tidsplan för genomförande: 2016-2017

Återinventering av ängs- och betesmarker

Jordbruksverket kommer att driva och samordna en återinventering av de ängs- och betesmarker som ingick i den tidigare ängs- och betesmarksinventeringen (2002-2004). Projektet stärker möjligheterna att följa upp flera miljömål och kommer att utgöra ett viktigt underlag i kommunernas fysiska planering.

Tidsplan för genomförande: 2016-2020.

Vattenförvaltning

En hållbar havs- och vattenförvaltning innebär att ekosystemtjänster och vattenresurser beaktas i fysisk planering, mark- och vattenanvändning och i brukande av naturresurser. Behovet av åtgärder är stort, inte minst för att komma tillrätta med kemisk och fysisk påverkan som skett senaste seklet. Insatserna för att förbättra tillståndet i vattenmiljöer ger effekt men arbetet går långsamt. Samtidigt finns målkonflikter inom vattenförvaltningen som måste hanteras. Miljömålsrådets myndigheter avser att samverka där det krävs gemensam planering och samsyn i prioriteringar för att öka takten.

En samordnad plan för genomförande av åtgärder enligt havsmiljöförordningens åtgärdsprogram

HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN I SAMVERKAN MED NATURVÅRDSVERKET,
JORDBRUKSVERKET, BOVERKET OCH LÄNSSTYRELSENA

Havs- och vattenmyndigheten har fastställt åtgärdsprogrammet för havsmiljön efter samråd med myndigheter och kommuner. Åtgärdsprogrammet består av 32 åtgärder som ska genomföras under perioden 2016-2021. Genom att ta fram en samordnad plan mellan myndigheterna underlättas genomförandet och effekten i åtgärderna ökar. En gemensam beredningsgrupp med berörda myndigheter bildas där Havs- och vattenmyndigheten är sammankallande. Genom en analys av åtgärdsprogrammet identifieras de åtgärder som behöver samplaneras. Åtgärden ska leda till att åtgärdsprogrammet genomförs i en planerad takt, vilket i förlängning ska leda till att miljö kvalitetsmålet och miljö kvalitetsnormerna på sikt uppnås. Planeringsprocessen mellan myndigheterna ökar tids- och sakutbytet, och därmed genomförandeeffektiviteten.

Tidsplan för genomförande: Den samordnade planen för åtgärdsprogrammet bör tas fram under 2016. Under följande år, 2017-2021, följs planen upp löpande, och omprioriteringar kan successivt göras.

Fysisk påverkan i jordbruksvatten – ett dialogprojekt mellan Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket

Kraven på att nå god ekologisk status inom vattenförvaltningen står i konflikt med miljömålet "Ett rikt odlingslandskap" och ett konkurrenskraftigt jordbruk. Åtgärder inom vattenförvaltningen kräver samverkan med markägare och jordbrukare. Hittills har den kunskap som krävs för balanseringen mellan miljö- och produktionsmål, samt för samverkan med markägare och jordbrukare kring fysiska åtgärder i vattendrag varit otillfredsställande. Projektet syftar till förbättrad ekologisk status i vattenmiljön, men avvägt mot jordbrukets produktions-, miljö och kulturvärden.

Tidsplan för genomförande: 2016-2017

Bevarande och skydd av källmiljöer

SVERIGES GEOLOGISKA UNDERSÖKNING I SAMVERKAN MED HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN, JORDBRUKSVERKET, LÄNSSTYRELSENA, RIKSANTIKVARIEÄMBETET OCH SKOGSSTYRELSEN SAMT TILLKOMMANDE ORGANISATIONER

Projektet syftar till bevarande av källor för att gynna den ekologiska mångfalden, bevarande av natur- och kulturmiljöer samt naturgrusavlagringar. Genom att identifiera, beskriva och föreslå skyddsformer för källor kan dessa i större omfattning bevaras. Kunskap om vattenkvaliteten är avgörande i arbetet med miljökvalitetsmålet. Information om källor (naturligt utströmmande grundvatten) läggs in i en för landet gemensam databas som SGU ansvarar för. Detta sker utifrån en gemensamt framtagen prioriteringsordning. Applikationer tas fram som kan användas för en rad olika ändamål inom planeringsarbete, inom miljömåls- och vattenförvaltningsarbete, utbildning, rekreation, mm. Genomgång sker av befintlig lagstiftning kring hänsyn och skydd av källor samt förslag ges på hur detta kan stärkas. Frågor utreds kring större hänsyn, användning av information om källor i planeringsunderlag etc.

Tidsplan för genomförande: Åtgärden genomförs åren 2016–2018.

Fosforkampanj inom Greppa Näringen

Jordbruksverket avser att i samarbete med andra organisationer som driver Greppa Näringen genomföra en fosforkampanj under kommande år. Syftet är att förstärka och fokusera den rådgivning om fosforåtgärder som redan pågår. Greppa Näringen kommer att koppla en referensgrupp till fosforkampanjen och där bland annat Havs- och vattenmyndigheten och Vattenmyndigheterna kommer att ingå.

Tidsplan för genomförande: 2016-2017

Underlag för platsanpassade åtgärder

Jordbruksverket avser att ta fram beslutsunderlag för genomförande av platsanpassade åtgärder. Fosforåtgärder i jordbruket, till exempel de som tas upp i Vattenmyndigheternas förslag åtgärdsprogram, är ofta platsanpassade och leder bara till minskade fosforförluster under vissa förutsättningar och förhållanden. Jordbruksverket kommer därför, bland annat i samarbete med SGU, att utveckla underlag för att kunna genomföra platsanpassade åtgärder där de uppnår god effekt.

Tidsplan för genomförande: Åtgärden genomförs under 2016 och 2017.

Kompetensutveckling: Vattenhushållning – demonstrationer och information

Jordbruksverket avser att öka kompetensen inom vattenhushållning (dränering, översvämningsskydd och bevattning) hos jordbrukets rådgivare, konsulter och entreprenörer, samt enskilda jordbrukare. Med ökad kunskap om vattenhushållningen inom jordbruksnäringen finns bättre förutsättningar för att uppnå miljömålen med ett hållbart och konkurrenskraftigt svenskt jordbruk.

Tidsplan för genomförande: 2016-2020.

Resurshushållning

Nyttjande av icke förnybara råvaror samt resurser och tjänster från ekosystemen leder, tillsammans med föroreningar, till ett högt och ökande tryck på miljön. Tilltagande konsumtion driver produktion och efterfrågan på biomassa, energi, mineraler, metaller, livsmedel, mark och vatten. Den fysiska planeringen med kommunala översiktsplaner och detaljplaner, regionala utvecklingsprogram samt nationella och regionala transportplaner har stor potential att bidra till att nå de nationella miljömålen. Det finns dock brister i användningen. Jordbruksverket kommer att arbeta med följande åtgärder:

Jordbruksmarkens värden

JORDBRUKSVERKET I SAMVERKAN MED BOVERKET OCH LÄNSSTYRELSENA

Jordbruksmark exploateras ofta utan de avvägningar som lagen kräver och jordbruksmarkens långsiktiga produktionsförmåga är en viktig del i miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap. Hållbar samhällsplanering och hushållning med naturresurser är även viktiga delar i miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. För att uppnå miljömålen och för att underlätta för kommunerna att följa lagstiftning vid exploatering av jordbruksmark vill vi förbättra tillsynsvägledningen på detta område. Det kan göras genom att utöka kunskapen och sprida information om jordbruksmarkens värden, framför allt till kommunerna som sköter planeringsprocessen.

Tidsplan för genomförande: 2016-2017

Exploatering av jordbruksmark

Jordbruksverket avser att följa upp omfattningen av exploatering av jordbruksmark. Vi har sedan tidigare tagit fram en modell för detta. Under 2016-2017 planerar vi att genomföra en ny studie som täcker perioden 2011-2015.

Tidsplan för genomförande: 2016-2017

Nationell samverkan - minskat matsvinn i livsmedelskedjan

LIVSMEDELSVERKET I SAMVERKAN MED NATURVÅRDSVERKET, JORDBRUKSVERKET OCH LÄNSSTYRELSENA

I Sverige slängs 1,2 miljoner ton matavfall varje år vilket motsvarar 3 procent av våra totala utsläpp av växthusgaser. En stor del av detta är matavfall som hade kunnat undvikas, så kallat matsvinn, och innebär en onödig belastning på miljön. För ett effektivt matsvinnarbete är det viktigt med ett forum där aktörer från olika delar av livsmedelskedjan pratar med varandra, utbyter erfarenheter och goda exempel, får kännedom om den senaste kunskapen på området och för diskussioner ur ett kedjeperspektiv, det vill säga hur åtgärder i kedjans olika led påverkar andra delar av kedjan. Det skapar även en plattform för olika aktörer i livsmedelskedjan att ta egna initiativ till samarbeten för att minska matsvinnet.

Syftet med åtgärden är att främja fortsatt nationellt matsvinnsarbete, upprätthålla relationer som har byggts upp samt att myndigheterna även framöver agerar samstämigt/enhetligt och drar nytta av varandras kunskaper och resurser på området.

Tidsplan för genomförande: Genomförs 2016, men med möjlighet för förlängning.

Jordbruksverkets interna miljöarbete

Enligt Jordbruksverkets miljöpolicy ska allt miljöarbete inom Jordbruksverket vara en integrerad del av verksamheten och ska, med beaktande av ny kunskap och erfarenhet, kontinuerligt utvecklas när det gäller effektivt nyttjande av energi och hushållning med råvaror. Under 2016 och 2017 kommer vi att arbeta med följande delar i det interna miljöarbetet:

Ökat antal resfria möten

Jordbruksverket har som mål för 2016 att öka antalet resfria möten. Vi ökade dessa med 75 procent mellan 2014 och 2015 men anser att de mötesfria mötena kan öka ännu mer och avser därför att under 2016 arbeta för fler resfria möten. För att det ska bli möjligt måste tekniken fungera bättre. En del i det arbetet är att förbättra funktionaliteten kring Lync/Skype.

Grundläggande miljökunskap

Jordbruksverket avser att från och med 2016 utbilda alla nyanställda om miljömålen och Jordbruksverkets miljömålsansvar. I dagsläget utbildar Jordbruksverket alla nyanställda i det interna miljöarbetet men det sker ingen motsvarande utbildning med avseende på det indirekta miljöarbetet och vårt miljömålsansvar. Kännedom om miljömålen och om vårt miljömålsansvar är en förutsättning för att kunna förstå och analysera vilka direkta och indirekta effekter våra beslut eller förslag kan få på miljön.